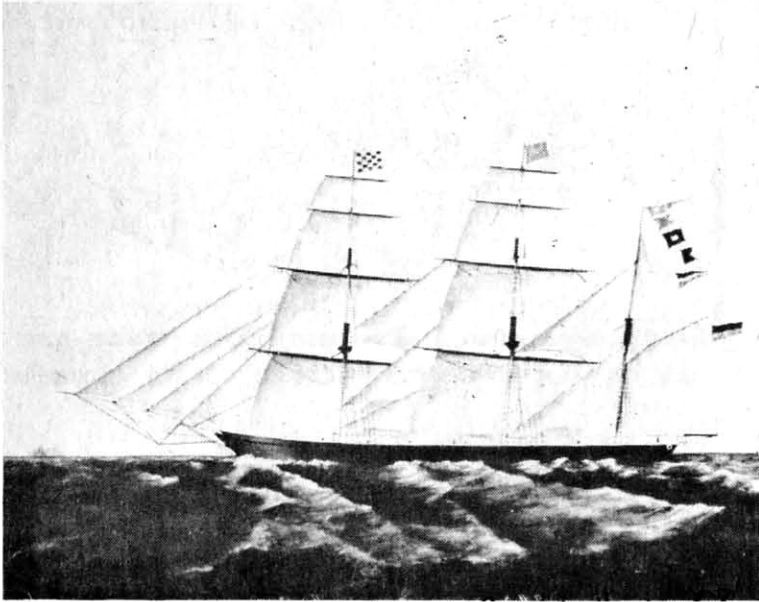
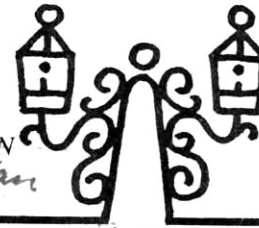

Panu OULUN LAIVOISTA
VARSINKIN KARJALAN
VARVIN *Varjakka*

Katselen Kesäläni selnällä ko-meilevaa parkki Warjakan valoku-
vaa, kuvaa maalauksesta, joka
kaunistaa laivan rakennuttajan
pojanpojan, merikapteeni Paul
Franzénin kotia Katajanokalla.
Samanaikaisesti luen Kaltiosta
(2/73) Pertti Juvanin kuvausta
Oulun ison varvin ja varustamon
vaiheista 1850-luvulta 1860-
luvulle. Kirjoitus on omistettu,
paitsi Pateniemen isolle varville,
ilmeisesti oululaisten suurim-
malle yhteisyritykselle laivanra-
kennuksen alalla, varvin taitaval-
le mestarille G.N. Sandorffille,
jonka oululaiset kutsuivat tänne
Kööpenhaminasta pestatakseen
hänet puuhaamansa laivanraken-
nusyhtiön johtavaksi suun-
nittelijaksi. Juvani aloittaa kerto-
malla, että vuoden 1857 aikana

laskettiin vesille Sandorffin suun-
nittelemat parkki Helios, erittäin
kaunis 300 lästin laiva, kuunari
Olga ja parkki Kotka. Helios oli
J.W. G:son Snellmanin laiva, joka
rakennettiin Toppilassa. Olgan
rakennutti Isak Wilhelm Isakin-
poika Fellman (Pikku-likka; Kal-
tiössä painovirhe J.W. pro I.W.).
Sandorffin "riitingin" mukaan
tehty Kotka oli rakennettu Piki-
saarella. Sen tilaaja oli Johan
Abraham Esaiaksenpoika Fell-
man, mutta päävarustaja kaup-
paneuvos Johan Sanfrid Hedman.
Kuuluisan laivamaalarin I. Mout-
te'n ikuistamana purjehtii tämä
parkki tänä päivänä hammaslää-
käri Werner Hedmanin kodin sei-
nällä.

Muista sen vuoden laivoista
Juvani mainitsee Matts Emanuel

Ringvallin ym. (Söderman) 300
lästin parkin Pallas, joka oli "lyö-
ty" Toppilassa, ja 200 lästin park-
in Franzén, joka oli laskettu ve-
sille Varjakassa. Viikkaampia
laivanrakennusvuosia Oulussa
tuskin on ollutkaan kuin vuodet
1857-58. Lueteltujen lisäksi val-
mistui ainakin 12 purjelaivaa, nii-
den joukossa Johan Gustaf Berg-
bomin 350 lästin parkki Ukko, jö-
ka mainitaan Oulun silloin suur-
rimmaksi laivaksi, sekä fregatti
Stor Frusten Constantin. Oulussa
tuskin on tehty nopeampaa laivaa
kuin tämä Sandorffin
"Suuriruhtinas": "Niin kiiwaasti
menewä laiwa, kuin tämä Pate-
niemen warwin ensimmäinen teos
on, tuskin lienee koko Suomes-
sa..." Näin myös Oulun Wiikko-
Sanomissa: "Kauneutensa ja lu-
juutensa suhteen se etsii werto-
jaan Suomessa".

Siirrytäänpä Varjakkaan, joka
tätä kirjoitettaessa on lähempänä
kuin Oulu. Varjakan varvi sijaitsi
Varjakan saarella, Ulko-
Varjakassa, Wähä-Warjakassa,
jonne sen 1852 perusti saaren sil-
loinen omistaja, kauppaneuvos
Frans Johan Johaniinpoika
Franzén (1819-1887). Vaikka Var-
jakankin varvi menetti laivansa
1854, kun englantilaiset nousivat
maihiin Oulussa ja hävittivät kaik-
ki Oulun "sotilaalliset" kohteet,
Varjakassa Olof-nimisen »slu-
pen", rakennustoiminta pääsi
siellä nopeasti vauhtiin. Ainakin
jo 1856 valmistui saarella "skuu-

nari" Alku, joka jäi Ouluun ja jota
useina vuosina käytettiin kaupun-
kilaisten huviretkiin yms. Seuraa-
va vuorossa olikin sitten em.
parkki Franzén, jonka oli piirtä-
nyt rakennusmestari Pop, tanska-
lainen kuten Sandorff. Samana
vuonna oli vuorossa parkki Suo-
mi. Vuonna 1859 lykättiin Varja-
kan vesille parkki Warjakka, jö-
ka rakennusmestari oli Ferdinand
Pettersson, nimestä päätellen
ruotsalainen, vaikka saattoi tie-
tysti yhtä hyvin olla suomalainen.
V. 1862 Wiikko-Sanomia leh-
destä lainaan (Juvanin lahjoitta-
man muistion varassa): "Warja-
kan warwilla uloslykättiin eilen
warwin omistajan, kauppaneu-
vos Franzénin uusi laiwa nimeltä
SALO, wetäwä noin 450 lästiä, ja
siis kaikkein suurin Oulussa tähän
asti raketuista laiwoista, ja suurin
koko Suomessa".

Olen kerran kuunnellut dosentti
Kustaa Hautalan huolitellun se-
lostuksen näistä lästeistä ym. mi-
toista, mutta sitäkö minä muistai-
sin. Warjakan 313 näyttäisi erään
merkintäni vastaavan n. 570
rek.tn. — Rajoittuneeko Warjakan
laivanrakennus tähän! Muita tie-
toja en ole onnistunut löytämään.
Laivankallistuspaikkana Warja-
kan varvi kuitenkin palveli vielä
vuoden 1862 jälkeenkin. — Frans
Johan Franzénin laivoilleen anta-
mat nimet ovat minua aina kiin-
nostaneet. Nimet Warjakka ja
Salo mielestäni osoittavat, että
sekä kauppaneuvos että hänen

perheensä olivat kiintyneitä saa-
reensa ja tähän toiseen kotiseu-
tuunsa, Oulunsalon pitäjään. Suo-
mi-nimi kertoo jo heränneestä
kansallistunteesta. Silti hieman
yllättävää, että sukulaismies F.
Granberg samoihin aikoihin ni-
mitti uuden fregattinsa Suomeksi.
Oman sukunimen antaminen lai-
valle ei näytä olleen tapana. En
löydä Franzénin rinnalle Oulusta
kuin yhden esimerkin. Nimi Gus-
taf Eriksson annettiin 1785 eräälle
prikille ja 1795 eräälle kaljaasil-
le. Kuka tämä Eerikinpoika mahtoi
olla? Kauppamiesten luettelosta
en häntä löydä. Olgat ja Matildat,
Sofiat ja Amaliat, samoin miesten
etunimet, kuuluisuuksista puhu-
mattakaan, olivat tavallisia.
Ensiksimainitut tietenkin joskus
liittyivät varustajiensa perhei-
siin. Franzénit eivät olleet ylpei-
tä, sillä tavallaan suvustaan tie-
toisia, että voisi kuvitella heidän
leuhkiakseen antaneen laivalleen
oman nimensä. Kaikki, mitä heis-
tä tiedän, puhuu päinvastaisista
luonteenpiirteistä, joten tulee
vain mieleen, että nimi lainattiin
laivalle vain siksi, että se oli sou-
tuva ja tietenkin vieraisissa maissa
käytännöllinen. Kotiseudulla ni-
mi, kuten tiedämme, vääntyi
muotoon »Ransseeni». (Suvun ko-
titalon nimi Sortavalassa oli kuten
tiedettäneen ollut Ftrassila, koska
jo silloin isännän nimi oli Frans).
r Franz Johan Franzén, järjes-
tyksessä jo toinen "Ransseenin
kommerssiraati", oli ikätovereit-
tensä J.G. Bergbomin ja J.W.G
(erhards): son Snellmanin ym.
rinnalla yksi viime vuosisadan
huomattavimmista oululaisista,
monella tavalla kotiseutunsa elä-
mään vaikuttanut persoonalli-
suus, ilmeisesti myös hyvä, mutta
ei paha liikemies. Kesänsä hän
vietti Warjakan saaren raken-
nuttamassaan kartanossa, jossa,
tietävästi, asui viimeiset elinvu-
tensa vuodet ympärinsä.